

BIR MAMLAKAT, IKKI XIL TIBBIYOT: SHAHAR VA QISHLOQ O'RTASIDAGI SOG'LIQ TAFOVUTI

Saidova Shoxsanam Kurbanalievna

Ta'lim muassasasi: University of Business and Science

Yo'nalish: Pediatriya

Email: saidoova98@gmail.com

+998334438388

Abdug'aniyeva Ruxshona Nurbek qizi

Ta'lim muassasasi: University of Business and Science

Yo'nalish: Pediatriya

Email: ruxshonaabduganiyeva44@gmail.com

+998991356301

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19382700>

ARTICLE INFO

Received: 21st March 2026

Accepted: 25th March 2026

Published: 30th March 2026

KEYWORDS

Sog'liqni saqlash, shahar va qishloq tafovuti, tibbiy xizmatlar, telemeditsina, ijtimoiy tengsizlik, sog'liq sifati, tibbiyot infratuzilmasi.

ABSTRACT

Mazkur maqolada bir mamlakat doirasida shahar va qishloq hududlari o'rtasida sog'liqni saqlash tizimida tafovutlar tahlil qilinadi. Xususan, tibbiy xizmatlarda foydalanish imkoniyati, zamonaviy texnologiyalar bilan ta'minlanganlik darajasi, malakali kadrlar mavjudligi hamda aholining ijtimoiy-iqtisodiy holati o'rtasida farqlar yoritib beriladi. Maqolada shahar hududlarida tibbiy xizmatlarning rivojlanganligi, tezkor va sifa xizmat ko'rsatish imkoniyatlari mavjudligi ko'rsatib o'tilgan bo'lsa, qishloq hududlarida esa tibbiy infratuzilmaning yetarli emasligi, mutaxassislar tanqisligi va transport muammolari asosiy to'siq sifatida tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu tafovutlarning aholi salomatligiga, xususan umr davomiyligiga, kasalliklarning kech aniqlanishi va davolanish samaradorligiga ta'sir o'chib berilgan.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida sog'liqni saqlash tizimi har bir davlatning eng muhim ijtimoiy institutlaridan biri hisoblanadi. Tibbiyot sohasidagi yutuqlar, innovatsiyalar va texnologik rivojlanish inson umrini uzaytirish va hayot sifatini yaxshilashga xizmat qilmoqda. Biroq, ushbu yutuqlar jamiyatning barcha qatlamlariga bir xil darajada yetib bormayotgani muhim muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, shahar va qishloq hududlari o'rtasidagi sog'liqni saqlash tizimidagi tafovut ko'plab mamlakatlarda dolzarb masala hisoblanadi. Bir tomonda zamonaviy klinikalar, yuqori texnologiyalar va tor ixtisoslashgan mutaxassislar mavjud bo'lsa, boshqa tomonda oddiy tibbiy xizmatlarga ham to'liq kirish imkoniyati cheklangan.

Shahar va qishloq hududlari o'rtasidagi sog'liqni saqlash tizimidagi tafovut zamonaviy jamiyatning eng dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Ushbu tafovut nafaqat tibbiy

xizmatlarning sifati va mavjudligida, balki aholi salomatligi ko'rsatkichlarida ham yaqqol namoyon bo'ladi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, sog'liqni saqlash resurslarining hududlar bo'yicha notekis taqsimlanishi ijtimoiy tengsizlikning muhim ko'rsatkichlaridan biridir.

Avvalo, shahar hududlarida sog'liqni saqlash tizimi rivojlangan infratuzilma, zamonaviy texnologiyalar va yuqori malakali kadrlar bilan ajralib turadi. Bu yerda ko'p tarmoqli klinikalar, ixtisoslashgan markazlar hamda yuqori aniqlikdagi diagnostika vositalari mavjud. Masalan, kompyuter tomografiyasi (KT), magnit-rezonans tomografiya (MRT), endoskopik tekshiruvlar kabi usullar orqali kasalliklar erta bosqichda aniqlanadi va davolash samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

Qishloq hududlarida esa sog'liqni saqlash tizimi ko'plab muammolar bilan to'qnash keladi. Eng avvalo, moddiy-texnik bazaning yetishmasligi sababli tibbiy xizmatlar sifati pastroq darajada qolmoqda. Ko'plab qishloq vrachlik punktlari zamonaviy uskunalar bilan jihozlanmagan bo'lib, bu esa oddiy diagnostika jarayonlarini ham murakkablashtiradi. Natijada bemorlar o'z vaqtida aniq tashxis qo'yish imkoniyatidan mahrum bo'ladi.

Kadrlar masalasi ham ushbu tafovutning asosiy omillaridan biridir. Shahar hududlarida shifokorlar soni yuqori bo'lsa-da, qishloq hududlarida mutaxassislar yetishmovchiligi kuzatiladi. Tadqiqotlarga ko'ra, qishloq joylarda har bir shifokorga to'g'ri keladigan bemorlar soni shaharlarga nisbatan bir necha barobar ko'pdir. Bu esa tibbiy xizmat ko'rsatish sifatining pasayishiga olib keladi.

Bundan tashqari, qishloq hududlarida faoliyat yuritayotgan tibbiyot xodimlari ko'pincha ko'p funksiyali xizmat ko'rsatishga majbur bo'ladi. Ya'ni ular bir vaqtning o'zida terapevt, pediatr va boshqa mutaxassis vazifasini bajaradi. Bu esa murakkab kasalliklarni aniqlash va davolashda xatoliklar ehtimolini oshiradi.

Transport va geografik omillar ham sog'liq tafovutiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Qishloq hududlarida yashovchi aholi uchun tibbiy muassasalarga yetib borish ko'pincha katta muammo hisoblanadi. Yo'llarning sifati pastligi, transport vositalarining yetishmasligi va uzoq masofalar tufayli bemorlar o'z vaqtida tibbiy yordam ololmaydi. Bu esa kasalliklarning og'irlashishiga olib keladi. Qishloq hududlarida esa aholining moliyaviy imkoniyatlari cheklangan bo'lib, bu ularning sifatli tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatini kamaytiradi.

Shuningdek, sog'liq bo'yicha savodxonlik darajasi ham sezilarli farq qiladi. Qishloq aholisi orasida profilaktik tekshiruvlarga e'tibor yetarli darajada emas. Ko'pincha kasalliklar kech bosqichda aniqlanadi, bu esa davolash jarayonini murakkablashtiradi va samaradorligini pasaytiradi.

Yuqoridagi omillar natijasida sog'liq ko'rsatkichlarida jiddiy tafovutlar yuzaga keladi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, qishloq hududlarida umr davomiyligi shaharlarga nisbatan o'rtacha 3-5 yilga qisqaroq. Bolalar o'limi darajasi esa sezilarli darajada yuqori bo'lib, ayrim hududlarda 1,5 barobargacha farq qilishi mumkin. Bundan tashqari, yurak-qon tomir kasalliklari, qandli diabet va boshqa surunkali kasalliklar qishloq aholisi orasida ko'proq uchraydi.

So'nggi yillarda sog'liqni saqlash tizimidagi hududiy tengsizliklarni kamaytirish maqsadida turli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, telemeditsina xizmatlari joriy etilib, uzoq hududlarda yashovchi aholiga masofaviy tibbiy maslahatlar berish yo'lga qo'yilgan. Bu esa ayniqsa mutaxassis yetishmaydigan hududlar uchun muhim yechim hisoblanadi.

Bundan tashqari, mobil tibbiy brigadalar faoliyati orqali chekka hududlarda yashovchi aholiga profilaktik ko'riklar o'tkazilmoqda. Ushbu yondashuv kasalliklarni erta aniqlash imkonini oshiradi va umumiy sog'liq ko'rsatkichlarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Davlat tomonidan qishloq tibbiyotini rivojlantirishga qaratilgan islohotlar ham muhim ahamiyatga ega. Yangi tibbiy muassasalar qurilishi, mavjudlarini rekonstruksiya qilish, zamonaviy jihozlar bilan ta'minlash orqali sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirishga

harakat qilinmoqda.

Shunday qilib, shahar va qishloq o'rtasidagi sog'liq tafovuti ko'p omilli va murakkab muammo bo'lib, uni hal etish uchun kompleks yondashuv talab etiladi. Bu borada davlat siyosati, iqtisodiy rivojlanish va ijtimoiy ong darajasi muhim rol o'ynaydi.

Statistika

Tadqiqotlarga ko'ra, qishloq hududlarida yashovchi aholi orasida sog'liq darajasi pastroq bo'lib, ularning 11,2% sog'lig'ini "yomon" deb baholagan, shaharlarda esa bu ko'rsatkich 8,4% ni tashkil etadi.

Ko'rsatkich	Shahar	Qishloq
Shifokorlar (10 000 ga)	28	10
Diagnostika imkoniyati	75%	25%
Umr davomiyligi	75 yil	70 yil
Bolalar o'limi	12	20

Yechim

Shahar va qishloq hududlari o'rtasidagi sog'liqni saqlash tizimidagi tafovutni kamaytirish murakkab, ko'p bosqichli va tizimli yondashuvni talab etadi. Ushbu muammo faqat tibbiyot sohasiga tegishli bo'lib qolmay, balki iqtisodiy, ijtimoiy va infratuzilmaviy omillar bilan chambarchas bog'liqdir. Shu sababli uni hal etishda kompleks choralar majmuini ishlab chiqish va bosqichma-bosqich amalga oshirish zarur.

Avvalo, qishloq hududlarida tibbiy infratuzilmani rivojlantirish ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Zamonaviy tibbiyot muassasalarini qurish, mavjudlarini rekonstruksiya qilish va ularni ilg'or texnologiyalar bilan jihozlash orqali xizmat sifatini sezilarli darajada oshirish mumkin. Ayniqsa, birlamchi tibbiy yordam ko'rsatish punktlarini mustahkamlash kasalliklarni erta aniqlashda muhim rol o'ynaydi.

Kadrlar muammosini hal etish ham muhim ahamiyatga ega. Qishloq hududlarida malakali shifokorlar yetishmovchiligi mavjudligi sababli, yosh mutaxassislarni ushbu hududlarga jalb etish uchun rag'batlantiruvchi mexanizmlarni joriy etish zarur. Bular qatoriga yuqori ish haqi, uy-joy bilan ta'minlash, imtiyozli kreditlar va professional rivojlanish imkoniyatlarini yaratish kiradi. Shu bilan birga, tibbiyot xodimlari uchun uzluksiz malaka oshirish tizimini yo'lga qo'yish xizmat sifatini yaxshilaydi.

Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, xususan, telemeditsina xizmatlarini keng joriy etish ham samarali yechimlardan biridir. Telemeditsina orqali uzoq hududlarda yashovchi aholi malakali mutaxassislar bilan masofadan turib maslahatlashish imkoniga ega bo'ladi. Bu esa diagnostika va davolash jarayonini tezlashtiradi hamda ortiqcha xarajatlarni kamaytiradi.

Transport infratuzilmasini rivojlantirish ham sog'liq tafovutini kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Qishloq hududlarida yo'llarning sifati yaxshilanishi va transport xizmatlarining rivojlanishi aholining tibbiy muassasalarga yetib borishini osonlashtiradi. Bu esa tezkor tibbiy yordam olish imkoniyatini oshiradi va kasalliklarning og'irlashishini oldini oladi.

Ijtimoiy-iqtisodiy choralar ham muhim ahamiyatga ega. Aholining daromad darajasini oshirish, tibbiy sug'urta tizimini kengaytirish va bepul tibbiy xizmatlar ko'lamini kengaytirish orqali sog'liq xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini tenglashtirish mumkin. Ayniqsa, ijtimoiy

himoyaga muhtoj qatlamlar uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilishi zarur.

Profilaktika va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish ham muhim yo'nalishlardan biridir. Aholining tibbiy savodxonligini oshirish orqali kasalliklarning oldini olish mumkin. Bu borada ommaviy axborot vositalari, ta'lim muassasalari va tibbiyot tashkilotlari hamkorligi muhim rol o'ynaydi.

Mobil tibbiy xizmatlarni rivojlantirish ham samarali yechim hisoblanadi. Mobil klinikalar orqali olis hududlarda yashovchi aholiga bevosita borib xizmat ko'rsatish mumkin. Bu ayniqsa transport imkoniyati cheklangan hududlar uchun muhimdir. Shuningdek, davlat siyosatini takomillashtirish va sog'liqni saqlash tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish zarur. Resurslarni adolatli taqsimlash, hududiy ehtiyojlarni inobatga olish va uzoq muddatli strategiyalarni ishlab chiqish orqali tizimdagi nomutanosiblikni kamaytirish mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sog'liqni saqlash tizimidagi tenglik — bu faqat tibbiy masala emas, balki ijtimoiy adolat mezonidir. Har bir inson yashash joyidan qat'i nazar, sifatli tibbiy xizmat olish huquqiga ega bo'lishi kerak.

Bir mamlakatda ikki xil tibbiyot mavjud bo'lishi — bu taraqqiyot belgisi emas, balki muammoning ochiq ko'rinishidir. Agar bugun bu tafovutni kamaytirishga jiddiy e'tibor qaratilmasa, ertaga bu farq inson hayoti va kelajagi bilan o'lchanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. World Health Organization (WHO). World Health Statistics Reports, 2022–2024.
2. World Bank. Improving Health Access in Rural Areas, 2023.
3. UNICEF. Rural Health and Access Inequality, 2021.
4. Global Health Observatory Data Repository (WHO).
5. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlari, 2023–2024.
6. Marmot M. The Health Gap: The Challenge of an Unequal World, 2015.